

Kapitel 15

# **Antirasistisk pedagogik: Motarkivering som social omsorg<sup>114</sup>**

Lena Sawyer  
& Nana Osei-Kofi

*Kanske har du precis som vi gått runt hörnet, kommit in på ett torg och sett en staty, konst i det offentliga rummet, som fått dig att känna dig osynlig. Eller kanske har du stött på ett minnesmärke som är betydelsefullt för många, men som för dig är en påminnelse om en historia som få känner till.*

### **Att kollektivt minnas**

Under de senaste tio åren i Sverige har det växt fram en kollektiv kamp för ett erkännande av rasismens närvaro i det offentliga rummet och den offentliga konstens roll i denna närvaro. Det här kapitlet lyfter fram ett exempel på detta engagemang i form av en utforskning av Järntorgsbrunnen i Göteborg. Detta engagemang utgör också ett betydelsefullt exempel på en antirasistisk pedagogik som växt fram i förhållande till konst i det offentliga rummet både i Sverige och i många andra delar av världen.

I vårt arbete inspireras vi av de många exempel som finns på kreativa sätt att engagera kroppen och sinnet i relation till plats och det offentliga rummet. Genom denna kreativitet skapas en livgivande omsorgspraktik i nuet, där temporaliteter mellan det förflutna, nutiden och framtiden kopplas samman och omarbetas (jfr Campt, 2017; Katz Thor, 2021). Där kreativa och gränsöverskridande former används för att skapa en praktik för att tala tillbaka (hooks, 1989) när det gäller det offentliga arkivets rasistiska historia och närvaro. Detta är en praktik som handlar om våld, avhumanisering och mord, men också om överlevnad, motstånd och kamp, och som lyfter fram tidigare generationer i nuet och därmed

113 Detta kapitel bygger på en utvidgning av specifika delar av ett större forskningsprojekt som vi diskuterar i följande text: Sawyer, L., Clarke, K., & Osei-Kofi, N. Counter Archiving as a Decolonial Pedagogy of Collective Care. I K. Clarke, S. Ranta-Tyrkkö, & L. Leece (red.) (i tryck). *Decolonizing Social Work in Finland: Racialisation and Practices of Care*. Oliver Policy Press.

också riktas mot framtiden. Detta skapar en praktik som möjliggör ett samtal och ett narrativ som för historien framåt i tiden.

Det handlar om en praktik som letar efter spår efter det som osynliggjorts i det offentliga rummet och skapar ett erkännande av de spår som finns. En praktik som med omsorg läser in rasismens historia och närvaro i existerande offentliga minnesmärken. Denna praktik påminner om betydelsen av plats, personer och historier då som nu. Detta är en omsorgsfull praktik som återkallar historier, liv och händelser som skett *just här* på dessa platser. Det handlar om en praktik som erkänner och lämnar spår inom oss – om att leva och hitta sin plats i en värld präglad och formad av rasismen. Det är en praktik som för vidare berättelserna, historierna och strategierna som det offentliga arkivet har suddat bort eller förvrängt (se t.ex. Kamaly, 2022).

Ibland faller dessa handlingar på specifika datum, då samling kring diskussionspaneler, filmvisningar och föreställningar binder samman olika tider och rum. Till exempel den 9 oktober, den officiella minnesdagen för Sveriges avskaffade av transatlantisk slavhandel, eller den 9 november, då ljus tänds och vi tyst går tillsammans genom gatorna för att minnas och hedra Kristallnattens offer 1938 i Tyskland, eller den 29 oktober, då tal, musik, dans och vittnesmål framförs för att minnas offren för svensk samepolitik.

Att vandra tillsammans genom en stad är en praktik där historia kan läras ut. Att se rasismens historiska närvaro och utformning av stadsrummet blir då också en inramning till nutiden som uppmanar till reflektion och dialog. Exempel på detta är vandringsturer som *Stadsvandringar i rasismens historia i Uppsala* (organiserat av CEMFOR, Centrum för mångvetenskaplig forskning om rasism), *i slavhandelns fotspår* i Stockholm och Göteborg, som organiseras av Afrosvenskarnas Riksförbund, och ljudpromenaden *Brunbältet*, skapad av konstnärerna Nasim Aghili och Malin Holgersson, som tar sin utgångspunkt i Göteborgs nazistiska och koloniala historia.

Samtidigt finns det även en praktik där man försöker etablera nya minnesmarkörer och skapa ett nytt stadsrum. Som ett exempel, har ett medborgarförslag som kom 2019 initierat projektet *Antirasistiskt monument*, som uppmärksammar behovet av att minnas och hedra offren för en rasistisk och främlingsfientlig seriemördare i Malmö, åren 2003–2010.

Projektet *Antirasistiskt monument* omfattar såväl tillfälliga monument och minnesarbete samt ett permanent monument som förväntas stå klart 2025 i Malmö. Initiativ som detta lyfter fram rasismens närvaro och relation till historien genom att ställa viktiga frågor som "... vilka historier blir en del av vår historia, vilka minnen gestaltas, vilka röster blir nedskrivna och vilka erfarenheter blir bevarade? Vilka och vems ord bildar berättelsen om Malmö, och i förlängningen Sverige?" (Malmö stad, 2021). Sommaren 2022 skapades ett sammanlänkat projekt, också i Malmö, av mer tillfällig karaktär – *Hela staden är ett monument* – där tillfälliga verk sattes upp och publika program anordnades runt om i staden. Ett exempel på detta är *Glömskans arkiv*, ett körverk om minne, sorg och rasistiskt våld baserat på en diktsvit skriven av Felicia Mulinari och Athena Farrokhzad i samtal med sociala rörelser. Ett annat exempel är de plakat med datum som sattes upp på specifika platser i Malmös offentliga rum av konstnären Simon Ferner (som en förlängning av det digitala Instagramkontot *arkiv\_s*) för att påminna, trots avsaknaden av synliga spår, om liv och personer som *just där* utsatts för rasistiskt våld och mord under 90-talet. Vidare har Malmö stad nu, liksom andra städer i Europa, så kallade snubbelstenar, fysiskt ojämna gatstenar (t.ex. på Posthusplatsen) som ska påminna om de tre avvisade judiska männen Schulim Bürger, Walter Gerson och Siegfried Gutmann, som 1939 avvisades av svenska myndigheter och därefter mördades i nazisternas förintelsläger.

Till sist är det viktigt att även lyfta fram hur digitala forum och rum också spelar en central roll i antirasistiskt kunskapsbevarande och lärande. Det finns flera digitala konton som utbildar, bekräftar, erkänner och korrigerar historiebесkrivningar i relation till rasismens historiska och nutida närvaro (t.ex. Instagramkonton som *arkiv\_s*, *blackarchiv-essweden*, *svarthistoria* och *vardagsrasismen*, för att nämna några).

Dessa projekt iscensätter en praktik som sätter fokus på rasismens närvaro och dess historiska spår, samt främjar en dialog och ett bredare engagemang både innanför och utanför Sveriges gränser. Exempel på detta inkluderar La Vaughn Belles och Jeannette Ehlers offentliga staty *i am Queen Mary* i Danmark, manifestationer av studentrörelsen *Rhodes must fall* i Sydafrika och protester kring sydstatsstatyer i USA.

## Teoretisk inspiration – ”wake work” som en omsorgspraktik

Denna kontext är en viktig inramning till vårt engagemang med avseende på ett offentligt kolonialt minnesmärke i Göteborg. I följande kapitel diskuterar vi hur vi som två akademiker som rör oss och bor i Norden och på den amerikanska västkusten har engagerat oss i en förkroppsligande praktik av att gå, prata och minnas som ett sätt att utmana och skapa alternativ kunskap i förhållande till det offentliga koloniala arkivet. Vår utforskande pedagogik bestående av en förkroppsligande gående, lyssnande och samtalande praktik i stadens rum är inspirerad av svart feminism som betonar vikten av motarkivering som ett sätt att bemöta antisvarthet.

Christina Sharpes (2016) begrepp ”wake work” har särskilt tilltalat oss under processen och är ett begrepp som växer fram ur Sharpes teoretiserande om vikten av social omsorg för att leva i ”the wake”. Hennes begrepp ”the wake” (som har flera betydelser på engelska, t.ex. ”svallvågen” och ”vakan”) baseras på en förståelse av att vi alla lever i en kontext av pågående avhumanisering och devalvering av svarta liv, och att vår omsorg om de levande och vårt sörjande av de döda utgår från ett kontext där det förflutna, nutiden och framtiden i grunden har formats av slaveriets efterverkningar. Att vi lever och dör i en kontext av antisvart rasism.

Det som tilltalade oss var den mångfasetterade innebörden hon ger begreppet ”the wake”: utöver materialiteten i en pågående svart död finns också en aspekt av temporalitet, där det förflutna och nutiden kollapsar och våra förfäder och förmödrar finns med oss, här och nu. De finns i materian i havets ebb och flod, och i rörelsen i kölvattnet bakom skepp. Och det våld som brukades under den transatlantiska handeln med förslavade personer, där människor kastades överbord, kan dras till nuet och finns i nutidens nya former av avhumanisering. Det är bara formen som har förändrats. Slutligen, och kanske viktigast för oss i vårt arbete, finns de metodologiska aspekterna av Sharpes begrepp ”wake work”, där hon insisterar på ett fokus på individuella och kollektiva erfarenheter och länken mellan dessa. Hon uppmärksammar också det vardagliga ”wake work” som vi gör som en viktig omsorg, till exempel hur vi sitter och vakar hos våra älskade när de dör. Ett vardagligt mot-

stånd som finns inbäddat i svarta personers liv och som hon nämner som en form av kollektiv *omsorg* beskriver hon så här:

Vad händer när vi engagerar oss som om vi *vet* att antisvart rasism är grundläggande, att det är från denna plats vi försöker tala, till exempel ett ”jag” eller ett ”vi” som vet, ett ”jag” eller ett ”vi” som bryr sig? (Sharpe, 2016, s. 7, *emfas i originalet*, översättning av författarna)

Sharpe lyfter fram en praktik av arkiverande som fokus för denna omsorgspraktik. Att samla evidens för svarta personers överlevnad och mångfalden i den vardagliga motståndspraktiken är en kritisk punkt i hennes tänkande. Sharpe (2016 s. 13) nämner vikten av kartläggning av den vardagliga estetiska motståndspraktik som finns och som vi utför, ett teoretiskt perspektiv som filmvetaren Ylva Habel (2020) antar när hon analyserar Christian Nyampetas samtidskonst, installationen *Det var vackert ibland* som en ”samtidighets- och bredvidställningsstruktur” till Sven Nykvists film ifrån 1948, *i fetischmannens spår*. Habel analyserar praktiken, dansen, bilderna och rörelserna i konstininstallationen som en av många helande praktiker som:

... pekar på något som vita majoriteter ofta glömmer, det vill säga att svarta människor kan existera för och i sig själva. Utifrån ett avkolonialiserande perspektiv ger deras dansscener associationer till en rad fysiska och materiella praktiker som svarta människor ägnar sig åt för att bearbeta det faktum att de dagligen separeras från sig själva som människor ... De två dansandes rörelser ... framstår som en ordlös, meditativ process där de åter förankras i sig själva.

Genom en motarkiverande praktik föreslår Sharpe att vi skapar former för erkännande av den omsorg vi iscensätter, en omsorg som är både förlösande och motståndskraftig, individuell och kollektiv, och som står i motsats till statens logik för kunskapsproduktion och arkiverande. Sharpes förståelse av omsorg står i opposition mot statens våld, till exempel det våld som kan ses i den institutionaliserade praktiken att ”hjälpa” minoriteter att bli ”empowered” genom metoder och modeller

som reproducerar assimilering och ett bortsuddande av kollektivets motstånd, modeller och metoder för vetande och för att handskas med problem (se Narayan, 1995). Kyo Maclear (2018) bjuder på en påminnelse om statens omsorgs våld när hon skriver att ”det är nödvändigt att vi arbetar för att bättre förstå vad omsorg betyder, hur den blomstrar och fördjupas, hur den krymper och dominerar, och hur det syns i den privata sfären men också i den allmänna”.

Denna typ av problematisering av omsorg är särskilt viktig för socialt arbete, då professionen har en lång pågående historia av paternalism och eurocentrism (Mulinari, 2009; Ranta-Tyrkkö, 2011). Sharpes metodik markerar hur ojämlika maktrelationer är en del av ett vardagligt motstånd som samtidigt kan ge upphov till individuellt och gemensamt helande, välbefinnande och bekräftelse. Jennifer Nash (2019), som utgår ifrån Sharpes begrepp ”wake work” lyfter fram hur dessa former av omsorg som bygger på horisontella principer kan förstås som ett politiskt verktyg som står i motsats till statliga vårdformer. Hen beskriver detta som ett politiskt verktyg för att upprätthålla sig själv och kollektivet, och en strategi för att undersöka svarta livsförhållanden och de historiska och nutida våldsamma strukturer som ständigt arbetar för att begränsa en svart existens.

Och det är med dessa perspektiv i åtanke som vi skapade projektet som vi beskriver i detta kapitel, med fokus på förkroppsligat och kollektivt meningsskapande i relation till stadsrummet.

### **Att närma sig Järntorgsbrunnen i Göteborg**

Göteborg är en hamnstad på Sveriges västkust som firade 400-årsjubileum 2021 och 2023. Det är dock också en stad som först på senare tid framställts som bildad och formad av kolonialismen (Berg, 2004; Rönnbäck, 2010; Katz Thor, 2021). Stadens rikedomar har uppnåtts genom exploatering av ursprungsfolk och deras resurser, och genom svarta och bruna människors tvångsarbete, och stadens roll i ett mer allmänt ambitiöst europeiskt imperialistiskt projekt för världsherravälde börjar bli mer offentligt erkänt. Till exempel finns det nu en rörelse som ägnar sig åt att kartlägga Göteborg som en stad som spelat en viktig roll i den transatlantiska handeln, närmare bestämt genom produktion och

export av järnmalm från nybyggarkoloniala svenska gruvor samt förädling och konsumtion av material och varor från Amerika (som förädling av socker) (Rönnbäck, 2007).

De senaste två decennierna har man kunnat se ett växande engagemang, där akademiker, konstnärer och aktivister börjat skapa former för att synliggöra stadens koloniala historia (Kamaly, 2021; Katz Thor, 2021; Rosendal, 2022; Barrett, 2022). En offentlig plats i Göteborg som har gett upphov till ett sådant engagemang är Hovrätten, som ligger vid den plats som tidigare hette "Franska tomten" eftersom det var en bit mark som Frankrike kontrollerade i utbyte mot den karibiska slavhandelsön Saint-Barthélemy. Det betyder att Sverige kontrollerade ön när handeln med förslavade människor kulminerade. Under 2021, och som en del av Göteborgs konstbiennial GIBCA, placerades delar av den kraftfulla dikten ZONG! (Phillip och Boateng, 2011) utanför Hovrättens väggar vid gatan, en praktik för att Tala tillbaka, en praktik av motarkivering. Diktens närvaro vid just denna plats talar om, och fyller i, tystnaden om denna plats koloniala medverkan. Dikten är en smärtsam och vacker påminnelse om de 150 förslavade afrikaner som kastades överbord och mördades när skeppet Zong var på väg till Jamaica, och där spår av deras liv endast finns i kaptenens försäkringsdokument för skadestånd. Andra platser, som Göteborgs många sockerbearbetningsfabriker, vilka nu används som kontorsbyggnader (och vars rika ägare var familjerna Sahlgren och Carnegie), väntar fortfarande på att deras historia ska bli återberättad.

Det här är former för att Tala tillbaka, en motarkiveringspraktik som ifrågasätter och lyfter fram kunskap som utmanar Sveriges anpassning till en idé om "exceptionalism" i förhållande till europeisk (kontinental) kolonialism (Keskinen m.fl. 2009). Vårt arbete (Sawyer & Osei-Kofi, 2020) kan förstås också ses som ett försök att utmana och framhäva alternativa historier och perspektiv.

### **Motarkivering Järntorgsbrunnen**

Under de senaste fem åren har vi (Sawyer & Osei-Kofi) utforskat hamnstaden Göteborgs offentliga sfär i relation till kolonialitet och våra egna erfarenheter. Det är en stad vi båda har starka anknytningar till (Osei-Kofi, som nu är bosatt i USA, växte upp i Göteborg och är hemma på

besök regelbundet, medan Sawyer växte upp i USA, besökte Dalsland några gånger under sin uppväxt och flyttade till Sverige för tjugotvå år sedan. Hen flyttade till Göteborg för tolv år sedan.). Vårt arbete har varit en långsam, organisk process där vi har använt vår intuition som riktmärke. Med detta menar vi att vi inte började med en exakt plan där vi visste att detta så småningom skulle bli ett konstbaserat forskningsprojekt. Inte heller visste vi att vi genom denna process skulle komma att bli en del av en dynamisk svensk, nordisk och global gemenskap av konstnärer, aktivister och studenter, som är intresserade av att skapa alternativa pedagogiska metoder i relation till kolonialitet.

Vår process började 2018 med att vi promenaderade tillsammans i Göteborg och hade en mycket givande diskussion om alternativa sätt att dela med sig av akademisk forskning både till andra akademiker och till allmänheten. När vi gick tillsammans på Göteborgs gator delade vi med oss av våra egna historier, våra familjer, våra berättelser om migration och om svarthet, och våra egna erfarenheter av rasism samt vårt politiska och akademiska engagemang för den svarta feministiska kampen i Sverige och utomlands. Vi upplevde också en frustration över snäva ramar för vad som anses korrekt inom den akademiska världen och kunskapsproduktion. Under dessa promenader fann vi ofta att vi stannade framför en viss staty – *De fem världsdelarna* – även känd som *Järntorgsbrunnen* på Järntorget i Göteborg.

Järntorgsbrunnen är en bronsstaty skapad av Tore Strindberg och invigd på Järntorget i Göteborg 1927. På toppen kan man se ett svenskt skepp placerat på världshaven, och nedanför fem hukande, nakna kvinnor med ryggen mot varandra, som symboler för de fem världsdelarna. Det är ett offentligt minne av en ekonomisk period kallad "Sveriges storhetstid" eftersom Sverige producerade det mesta av den järnmalm som skickades till andra europeiska stormakter under 1700-talet (vilket stämmer än i dag). Statyn kan naturligtvis även ses som en representation av hur Strindbergs rasbiologi påverkade synsätt på världen som uppdelad i olika folkslag utifrån så kallade rastyper.

Under vårt arbete med statyn delade vi våra ambivalenta känslor om den med varandra – om dess representation av Sverige såväl som om de rasifierade "typerna" av nakna kvinnor som står på huk som en del av statyns bas. Vi kände en samhörighet och en solidaritet med den kvinnokropp



*Järntorgsbrunnen* (även kallad *De fem världsdelarna*).

Foto: Lena Sawyer och Nana Osei-Kofi



Osei-Kofi och statyn.

Foto: Lena Sawyer

som ska föreställa Afrika, och i detta fann vi en stark känsla av att det var viktigt för oss att ge henne ett namn, att hon inte längre fick lov att vara en anonym kvinnokropp skapad i fantasin av en vit, svensk manlig konstnär inspirerad av Carl von Linnés idéer om varieteter av människor. Med det engagemanget började vårt motarkiveringsarbete.

### Att lyssna med Järntorgsbrunnen

Vi började fundera på Järntorgsbrunnen och offentliga minnesmärken i relation till samtal som pågick i andra sfärer, och framför allt drog vi paralleller till vad vi *kände* i förhållande till statyn när vi försökte skapa ett språk för att prata om detta med varandra. Den svarta feministiska historikern och teoretikern Tina Campts (2017) begrepp om att "lyssna" som ett kraftfullt metodologiskt tillvägagångssätt för att lyfta fram luckor och tystnader i historiska arkiv började ge genklang med vår egen praxis. Liksom Sharpe teoretiserar även Campt en metodik för omsorg i ett sammanhang av antisvarthet och ber oss att vara närvarande genom att "lyssna" efter de alternativa historier om mänsklighet och komplexitet som vi känner när vi möter statliga arkiv över svarta liv. Hon uppmanar oss att bemöta våra känslor med en öppenhet och ber oss höra de alternativa berättelserna i kroppen, berättelser som hon hävdar skapar vibrationer inom oss, på en annan frekvens än vad vi är vana vid, och som berättar en annan historia än den som bildens skapare ville berätta. Det är genom Campts vackra metodik som består av att "lyssna" som vi började förstå och forma vår egen metod för att förstå och skapa kunskap om Järntorgsbrunnen. Vi lyssnade på varandra, på samtiden, på historiska händelser i olika delar av världen, och på det offentliga rummets sorl. Till en början, när vi arbetade på detta sätt, hörde vi mest den svenska kolonialismens våld i statyn. Men med tiden och genom ett förkroppsligat lyssnande, samtal och tänkande tillsammans, började vi höra och se ett utrymme för motberättelser, motståndskraft och vägran i statyn. Vi hörde fragment av möjligheter och fann alternativa berättelser och nya möjligheter i detta arkiv. Saidiya Hartmans (2008) begrepp "kritisk fabulering" – som hon beskriver i relation till mötet med kolonialismens arkiv och där tystnader erkänns och fragment pusslas samman genom ens egen kunskap, önskan och strävanden – hjälpte oss här att förstå hur



Hoppa!

Foto: Nana Osei-Kofi och Lena Sawyer

vi också intuitivt hade börjat tacka nej till historien vi först hört när vi börjat lyssna. Till exempel såg vi plötsligt den afrikanska kvinnans hängande tå som ett tecken på möjlighet. Hon visar sitt motstånd genom att knäböja och är redo att hoppa! Vi började se en möjlighet i statyn, ett motstånd och en framtid! Vi insåg att nej, hon var inte för evigt fast i det här tidsutrymmet. Vi hörde i henne en möjlighet till rörelse:

I statyns närvaro kunde vi höra en ny historia, nya metoder för kunskapsskapande och en närvaro av tidigare generationer i ljudet av vattnet i statyn och från Göteborgs hamn. Havet som binder samman kontinenterna, våra berättelser och historier, och som sådant började vi intuitivt fotografera och filma havet, ljudet och bilden av vattnet. När vi började med den här formen av kunskapande kände vi på så sätt närvaron av förfäderna och förmödrarna hos oss. Och när vi började förbereda en presentation på en genuskonferens ansåg vi att det var viktigt att vatten var en del av det vi kallade vårt konstbaserade forskningsföredrag. Vi tog med en flaska vatten in i rummet, och tillsammans hällde vi vattnet i en skål, som ett sätt att framkalla en närvaro av tidigare generationer och som en ritual där vi uppmanade vår publik att ta del i vårt skapande, att ge en ny mening till Järntorgsbrunnen. Senare när vi kom i kontakt med olika konstgemenskaper och aktivistgemenskaper erbjöds vi chansen (på



Konstbaserat forskningsföredrag.  
Foto: Nana Osei-Kofi och Lena Sawyer

grund av covid-restriktioner) att filma vår föreställning, och den ändrades till en annan form, en videoinstallation.

Med vårt första föredrag hoppades vi att vi skulle introducera ett mer förkroppsligat, multimodalt sätt att kommunicera och skapa kunskap. Vårt konstbaserade arbete syftade till att skapa en bristning i ett nordiskt akademiskt konferensrum genom att synliggöra vår process, vårt samarbete och, kanske framför allt, presentera alternativa sätt att skapa och dela med sig av kunskap. Vi strävade efter att erbjuda en åskådningslektion om hur "lyssnande" kan vara ett kraftfullt sätt att tänka och känna kollektivt i samspel med ett offentligt minnesmärke. Vi förstod att vår pedagogik också var ett försök att praktisera en form av omsorg inom ett akademiskt rum. Att uppmuntra människor att "lyssna" på hur något känns i relation till deras möten med det offentliga rummet och minnet och med varandra.

### **Att gå, lyssna och samtala som antirasistisk pedagogik**

Det vi syftar till att visa i det här kapitlet är hur vi har utforskat en motarkiveringspraktik, som en "omkartläggningspraxis", i det offentliga rummet i Göteborg. Genom att röra oss genom staden och hitta former för att Tala tillbaka ville vi synliggöra den koloniala historiens vardagliga framträdande roll i stadens rum. Genom att utforska djupt lyssnande som metodik, där vi delade med oss av våra perspektiv och erfarenheter i relation till det offentliga rummet, med utgångspunkt i "the wake", hittade vi en njutbar antirasistisk pedagogik som en del av ett större kollektivt antirasistiskt pedagogiskt projekt och sammanhang i Sverige och i världen. Det är ett projekt som syftar till att hitta alternativa sätt att tänka, skriva (om), kommunicera och engagera kolonialismens historia och nutiden med varandra och i relation till det offentliga rummet. Ett projekt där vi sammanställer ett alternativt arkiv och ger platsen en ny betydelse, upprepar namn och historier och skapar en praktik där vi kollektivt får minnas, sörja och hedra. Och där det förflutna, nutiden och framtiden smälter samman till ett.

I Göteborgs fall är detta en motarkivering som utmanar argument för att Sveriges inblandning i kolonialismen var ringa jämfört med större koloniserare och därför inte riktigt "räknas". Dessutom illustrerar vi

också genom rumslig kartläggning att det att dra ett likhetstecken mellan graden av kolonialmakt och graden av kolonialt tankesätt hos ett folk, är en bristfällig syn på hur dominerande världsbilder i samhällen kommer till. Sverige var inte en stor kolonialmakt i jämförelse med till exempel Frankrike eller England, men tankesättet bland den svenska befolkningen var ändå detsamma, med fokus på europeisk överlägsenhet och strävan efter makt och kontroll över människor och resurser i det vi i dag kallar den globala södern. Vi vet inte vart den här resan för oss i framtiden, men det har varit en njutbar och helande resa, både för oss själva och för andra, baserat på den feedback vi har fått från dem som vi har samtalat med.<sup>115</sup> Som utgångspunkt för vårt utforskande av en förkroppsligande och relationell praktik, inspirerad av svart feministisk teori med fokus på vikten av att framställa motarkiv i en antisvart värld, promenerade vi tillsammans, lyssnade till suset av staden och samtalade med varandra.

Om "wake work" enligt Sharpe (2016) innebär en praxis som kartlägger spåren av vår kollektiva nutida vägran att ta till oss hur svarta liv utdefinieras, så kan vi se en praxis i Sverige och runt om i världen som går ut på att söka efter alternativa historier i det offentliga rummet som en praxis baserad på att återberätta. Genom att återberätta och dela berättelser om rasismens närvaro, kamp och motstånd, bidrar vi till skapandet av ett alternativt arkiv och en ny arkiveringspraktik. Det är en praktik som visat sig innehålla en möjlighet till individuellt och gemensamt helande, välbefinnande och bekräftelse. En praktik som utmanar och försöker avbryta koloniala narrativ och rumsliga kartläggningar. Ett "poetiskt kunskapande" som Robin Kelley (2002) beskriver som en frigörelse ifrån gamla tankesätt och en strävan att se framtiden i nuet. Och på detta sätt skapar vi viktiga former av antirasistisk pedagogik där vi sträcker händerna utåt mot varandra och blickar framåt.

115 Ett senare motarkiveringsprojekt och som är en del av den större dialogen som detta kapitel representerar är: Diallo, K.O., Kelekay, J., Abdullahi, M., & Sawyer, L. (2023). *Writing Letters as Counter-Archiving: An Afro-Nordic Feminist Care Practice. Meridians: feminism, race, transnationalism* 22(1), 180–203.